

פתח דבר

כשכח והודיה לה', אנו מגישים לפניכם את הספר "השביעי", המכיל מאמרים העוסקים בדמותו, בפועלו ובמשנתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

בעומדנו בשנה העשרים להסתלקותו של הרבי, עדים אנו להמשכיות ולהתעצמות מפעלי הרבי ברחבי תבל, כמו גם להתעניינות גוברת והולכת, החוצה חוגים ומגזרים, במשנתו, בדמותו ובפועליו. כפי שכותב אדמו"ר הזקן בספר התניא, על יסוד דברי הזוהר: "צדיקייא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי" - "שגם בזה העולם המעשה... אשתכח יתיר, כי המעשה גדל והולך גידולי גידולין" (אגרת הקודש סימן כז).

הרבי הוא, כידוע, האדמו"ר השביעי בשושלת חב"ד. במאמר החסידות הראשון שאמר הרבי בעת קבלת הנשיאות, התייחס הרבי בהרחבה לתפקידו של "הדור השביעי" כמי שעניינו לסיים את עבודת הראשון, ו"לגמור המשכת השכינה" לארץ. ואכן, בדמותו ובפועלו של הרבי משתקפת ההמשכיות של המפעל הרוחני שהחל אדמו"ר הזקן בייסודו את חסידות חב"ד, תוך שיכלול ופיתוח המפעל, ושיוכו אל תחומים רבים שהתפתחו בעולם בדורנו.

המאמרים שכונסו לספר זה נבחרו בקפידה, מתוך היקף עצום של מאמרים ועיונים שנכתבו על תורתו ועל מנהיגותו של הרבי. מטרת מכלול המאמרים שגובשו בספר זה, היא להעניק באמצעותם מבט מעמיק ואיכותי על דמותו הקדושה, על פועלו העצום בכל שטחי החיים היהודיים ועל משנתו הרחבה והעמוקה של הרבי, מצדדים שונים ומנקודות מבט מגוונות. גיבושם של המאמרים יחדיו למסגרת מובנית אחת, מביאה בפני המעיין דיוקן רציני, מקיף ומרתק של הרבי.

בעשור האחרון אנו מוציאים את הרבעון "מעיינותיך" - למחשבת חב"ד, מתוכו לקחנו חלק עיקרי מן המאמרים שמופיעים בספר זה.

חלק נוסף מן המבחר שלפנינו, מקורו במאמרים שהתפרסמו בשבועון "כפר חב"ד". קובעים ברכה לעצמם המאמרים שנכתבו במיוחד עבור ספר זה.

זכות נעימה לנו להודות לרב שמואל ורעייתו אילה לוין מקרית מלאכי, יוזמי הוצאת הספר הזה והתומכים בכל שלבי הוצאתו לאור. תהא משכורתם שלמה מאת ה' וזכות רבינו זי"ע תעמוד להם ולצאצאיהם עד עולם.

מפתח

207 ספר המאמרים
213 רשימות

נפלאות בתורתו

221 בדרך אל נקודת התמצית
243 "לשיטתיה" במשנתו
261 אור חדש בפירוש רש"י על התורה
בהירות, מבניות ותמציתיות
277 במאמרי הרבי
291 הרבי והרמב"ם

הכמיהה אל הגאולה

315 כל ימי חייו - להביא לימות המשיח
325 עד מתי?!
343 המערכה על הגאולה

דָּבָר לְדוֹר

355 הזכות, החובה והדרך להפיץ יהדות
הגישה המהפכנית
381 למדע ולטכנולוגיה
399 מעמדה של האשה ביהדות

במחיצת הרבי

415 החיים בצל הרבי
437 ביקורי הראשון אצל הרבי
447 בדרך לרבי וכצילו

469 **מסמכים ותמונות**

מאמר פתיחה

17 השביעי

תולדותיו ופעולותיו

39 גאון בנסתר
ציוני דרך ואירועים מיוחדים
68 בנשיאותו של הרבי

אישיותו

73 הרב הדומה למלאך ה'
79 האדם השלם
97 אחוז בכסא כבודי
103 איש ההלכה
115 באהבתה ישגה תמיד
123 רגישות, אכפתיות, אחריות

מנהיגותו

145 כתר המנהיגות
157 ונחה עליו רוח ה'
167 לעשות את הבלתי אפשרי
173 מנהיג שיוצר מנהיגים
181 הנשר הגדול

ספריו

187 תורת מנחם - התוועדויות
193 לקוטי שיחות
199 אגרות קודש

תוכן עניינים

מאמר פתיחה

17

השביעי הרב יואל כהן

המאמר הראשון שאמר הרבי עם קבלת נשיאות חב"ד, עוסק בזכות ובחובה, בחביבות ובאחריות של ה"דור השביעי" לסיים את העבודה שהחל "הראשון" - אדמו"ר הזקן מייסד חסידות חב"ד * הצצה אל עבודתו של הרבי מגלה כיצד עבודתו של הראשון, רבינו הזקן, התרחבה והתפשטה על-ידו לממדים עצומים, בכמות ובאיכות, עד ש"פנים חדשות באו לכאן" * הרבי קירב את מעיינות החסידות לכל יהודי, ביאר והסביר אותם בצורה הניתנת להשגה אצל כל יהודי, וגילה את המסר שלהם בעולם עצמו * וגם: מהו מקור הכוח ל"מפעל השליחות" העולמי שייסד הרבי?

תולדותיו ופעולותיו

39

גאון בנסתר הרב אליהו וולף

ביום הולדתו של הרבי, י"א בניסן תרס"ב, קיבל אביו שישה מברקים מאדמו"ר הרש"ב, בהם ברכות, הוראות והדרכות הקשורות בהולדת הרך וחינוכו * לפי עדויות אמו, אותן העלתה על הכתב כיומנה האישי, הוא היה ילד גאוני, שקט, מאופק, אכפתי, אשר הסתכן בנפשו בכמה הזדמנויות על מנת להציל חיי אחרים * כנער למד בכוחות עצמו, בהנחיית אביו הגאון רבי לוי יצחק שניאורסון, שהיה דור חמישי לאדמו"ר הצמח-צדק ורבה של דנייפרפוטרובסק, ובי"ד כסלו תרפ"ט בא בברית הנישואין עם בתו של אדמו"ר הריי"צ, הרבנית חיה מושקא * תמצית ביוגרפית אודות התקופה שלפני עלות הרבי על כס מנהיגות חב"ד, לצד עדויות וסיפורים מתקופת נערתו וימי מגוריו בברלין ובפריז.

68 **ציוני דרך ואירועים מיוחדים בנשיאותו של הרבי**

במשך שנות נשיאותו פעל הרבי דברים רבים ומגוונים. הרבי התוועד והרצה דברי תורה שעות רבות, קיבל ל"יחידות" אלפי אנשים, הדפיס ספרים, יזם מבצעים, עורר ולחם עבור נושאים רבים, הקים מוסדות לימוד, שלח שלוחים וייסד בתי חב"ד וארגונים שונים בכל רחבי תבל * סקירה כרונולוגית קצרה ותמציתית.

אישיותו

73 **הרב הדומה למלאך ה' הרב מרדכי אליהו זצ"ל**

לפגוש אדם שבקי בש"ס, בפוסקים, בקבלה, ולא מקופיא אלא ממש לעומקם של דברים – הרי זה מופע יחידאי ונדיר. כוח עילאי. אין מדובר בעניין טבעי, כי אם בנשמה קדושה ומיוחדת * לרבי לא היתה נשמה פרטית, אלא נשמה כללית של כלל-ישראל. מנשמה קדושה זו נובע הכוח העצום שלו בתורה, נגלה ונסתר כאחד; ומכאן דאגתו העצומה והאכפתיות האישית לכל אחד ואחת מבני ישראל בעולם.

79 **האדם השלם האדמו"ר מטולנא**

בהנהגתו הקדושה של הרבי יש דברים שנראו לכאורה כמו הפכים, אך למעשה הם מיזוג של ניגודים תוך יצירת שלמות המעוררת התפעלות עצומה * פשטות לצד גאונות, זריזות יחד עם מתינות, רחמים וחמלה מול תקיפות ונחישות, פזרנות וגם חסכנות, הצנע לכת יחד עם שימוש בראוותנות, אופטימיות וביטחון מול ריאליות כואבת, הסתפקות במועט עם דרישה למקסימליות * דוגמאות מאלפות מאישיותו המופלאה, שבכוחן להוביל אותנו להכרה כלשהי במהותה של השלמות, ולהיות לנו למורה דרך.

97 **אחוז בכסא כבודי הרב שמואל דוד גרוס**

חיוו של הרבי הם תופעה על-טבעית של אדם ילוד אשה, שהגיע לשיא הפסגות של הגבהות השמימית * גאונותו האדירה היא פלא-פלאים שאיש אינו יכול להשיגו ולהגיע לתכליתו * אדם שכולו תורה, שבהנהגתו הראה דוגמה חיה ומוחשית איך כל קיומו של העולם הוא בזכות התורה * לרבי היתה אמונה עצומה בכוחו של כל יהודי לשוב לצור מחצבתו, והוא החזיר במאות אלפי יהודים אמונה טהורה.

ספריו

187 תורת מנחם - התוועדויות הרב יצחק קפלן

במשך השנים ערך הרבי כאלפיים התוועדויות. בכל התוועדות השמיע ביאורים בכל חלקי התורה, דברי התעוררות וחיזוק, התייחסויות אקטואליות לנושאים העומדים על הפרק והוראות לפעילות לשלוחיו ולכלל חסידיו * ייחודה של ההתוועדות הוא בהיותה מעמד חי, שיש בו התגלות מפנימיות הלב. ואכן, הדברים כפי שיצאו מפיו של הרבי יקדו באש של אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל; עתים היו ספוגים בדמע, עתים זהרו משמחה פנימית * בסדרת ספרי ההתוועדויות, שוכתבו הדברים כמתכונתם המקורית, ונשמר בהם הניחוח המקורי של ההתוועדות. הקורא בהם אינו כלומד וכמעייין בלבד, אלא כשואב מים זכים ממקורם.

193 לקוטי שיחות הרב מנחם מענדל קפלן

מתוך אלפי שעות של התוועדויות ושיחות קודש, לוקטו המהלכים התורניים המובהקים ויצאו לאור במתכונת של חידושי תורה - על התורה, על פירוש רש"י, על הש"ס, על הרמב"ם, וכמובן חידושים רעיוניים במשנת החסידות. מהלכים אלה, שנקראו בשם "לקוטי שיחות", נערכו בתוספת ציונים ומראי מקומות ועברו הגהה קפדנית של הרבי, שהוסיף והשמיט, הרחיב וקיצר, העיר והאיר * דומה שניתן למצוא שלושה עקרונות מרכזיים השזורים כחוט השני בסדרת "לקוטי שיחות": תורה אחת, תורת אמת ותורת חיים. שלושה ביטויים מוכרים ובסיסיים לכאורה, אך הרבי מגלה בהם עומק לפנים מעומק.

199 אגרות קודש הרב משה מרינובסקי

סדרת אגרות קודש מכילה למעלה מעשרת אלפים מכתבים ששיגר הרבי לנמענים שונים ומגוונים * מכתבי תורה, מכתבי התעוררות, עידוד וחיזוק לאמונה, ליראת שמים ולקיום המצוות; תשובות בכל תחומי החיים הרוחניים והגשמיים; והתייחסויות לצרכי כלל ישראל בדור האחרון * כל המבקש לדעת את דעתו של הרבי כמעט בכל נושא מנושאי החיים, מענייני פרנסה ובריאות ועד לכל שאלה שמציקה לו בעבודת ה' - יכול למצוא באגרות קודש. מכאן חשיבותה הגדולה של הסדרה.

מנהיג שיוצר מנהיגים

הרב יונתן זקס

כשאני רואה את השלוחים של הרבי, אוחות אותי התפעלות עצומה. השלוחים עושים את העבודה החשובה ביותר עבור העם היהודי כיום. הם מאירים את אור השכינה במקומות שאולי לא האיר מעולם. הם מביאים את נוכחות השכינה אל חייהם של יהודים שמעולם לא ידעו אותה. הם הופכים את העולם היהודי.

כל זאת, מניין להם? מכיוון שכולם הושפעו - בצורה ישירה או שאינה ישירה - ממי שגם אני הושפעת ממנו: אחד המנהיגים הגדולים ביותר לא רק בזמננו אלא בכל הזמנים. לאורך ההיסטוריה היהודית היו מנהיגים דגולים רבים, אבל לא שמעתי על מנהיג שהשפיע בפועל על כל קהילה יהודית בכל העולם כולו, כולל מקומות רבים שבהם לא התקיימה מעולם קהילה יהודית כלשהי.

הרגע ששינה את חיי

ברצוני לספר את סיפור הקשר האישי שהיה לי עם הרבי זצ"ל, ואעשה זאת לא משום שאני סבור שמדובר בסיפור מיוחד. ישנם סיפורים רבים כמותו. אבל הסיפור מביא לידי מעשה, ומשום כך כדאי לספרו.

המגע הראשון שהיה לי עם הרבי נוצר בשנת תשכ"ח, כאשר עשיתי את שנתי השנייה כסטודנט באוניברסיטת קיימברידג'. באותה תקופה כבר הכרתי את חב"ד בזכות פעילותם של השלוחים באנגליה - הרב שמואל לו והרב פייביש וואגעל. הם היו בין הראשונים שיצאו לקמפוסים האקדמיים באנגליה, ואני הייתי בין הראשונים שנהנו מכך.

באותה שנה, בחודשי הקיץ, הגעתי לארצות הברית כדי לקיים סדרה של פגישות עם כמה מגדולי הרבנים. כל אחד ואחד מהם חזר באוזניי על אותה המלצה: אתה חייב לפגוש את הרבי. רציתי לשמוע בעצתם, וכך נכנסתי ל'770' ואמרתי לחסיד הראשון שנקרה בדרכי כי ברצוני להיכנס אל הרבי לפגישה אישית. הוא התפקע מצחוק, ואמר: "אתה יודע כמה אלפי אנשים רוצים להיכנס אל הרבי? שכח מזה...". "ראה", ענית לך, "אני עתיד לשהות בארצות הברית עוד זמן מה, הנה מספר הטלפון של המלון שבו אתאכסן בלוס-אנג'לס, אם הדבר בכל זאת יתאפשר - אנא צור עמי קשר". ובכן, במוצאי השבת צלצל הטלפון בחדרי. על הקו היתה המזכירות של הרבי, שהודיעה שנקבעה עבורי פגישה עם הרבי ביום חמישי. שהיתי אז בלוס אנג'לס והכסף שברשותי לא הספיק לרכישת כרטיס טיסה, אלא רק לנסיעה באוטובוס. אחרי נסיעה של שבועים ושתיים שעות ללא הפסקה, הגעתי ל'770'.

בתחילה, הפגישה התנהלה על-פי ציפיותי: אני שאלתי את הרבי שאלות אינטלקטואליות ופילוסופיות, וגם הוא ענה לי בתשובות אינטלקטואליות ופילוסופיות. אבל אז עשה הרבי מה שלא ראיתי אצל אף רב אחר: הוא התחיל לשאול אותי שאלות. "כמה סטודנטים יהודים לומדים בקיימברידג'?" "מה אתה עושה כדי לקרב יהודים נוספים?" תן דעתך: אני לא באתי כדי להפוך לשליח, באתי בסך הכל כדי לשאול כמה שאלות פשוטות; ופתאום הרבי מתחיל לשאול אותי שאלות...

מתוך מבוכה עשיתי מה שבירטים עושים. בריטים הרי ידועים ביכולתם להסביר מדוע הם יושבים בחיבוק ידיים באמצעות הניסוחים המורכבים והמסובכים ביותר... אז התחלתי לומר משהו כמו: "במצב בו אני מוצא את עצמי...", אבל לפתע עשה הרבי משהו שכנראה לא היה רגיל מבחינתו. הוא עצר אותי באמצע המשפט, ואמר לי: "אף אחד לא מוצא את עצמו במצב כזה או אחר, אתה הכנסת את עצמך למצב הזה, ואם יכולת לעשות זאת פירושו הדבר שביכולתך גם להכניס את עצמך למצב אחר!"

הרגע הזה שינה את חיי. הנה אני, "אף אחד" מ"שום מקום", והנה אחד המנהיגים היהודיים הגדולים בעולם פונה אלי ישירות ומאתגר אותי לא לקבל את המצב שבו אני נתון - אלא לשנות אותו! ברגע הזה הבנתי, וחזרתי על כך פעמים רבות מאז, שהעולם טעה כאשר ראה את ייחודו של הרבי בכך שהיו לו רבבות חסידים. השקפה זו מחמיצה את

העיקר: מנהיג טוב יוצר חסידים, אבל מנהיג גדול יוצר מנהיגים. זה מה שהרבי עשה לי, ולעוד אלפים רבים אחרים.

לאפיזודה הזו היה סוף לא שגרת. הטיסה שבה הייתי אמור לשוב לאנגליה היתה בתחילת ספטמבר, ביום ראשון. בשבת שלפניה היתה התוועדות גדולה ב'770', והחסידים אמרו לי שאקח בקבוק "משקה" ואגש אל הרבי במהלך הניגונים, הרבי ימזוג מהבקבוק וייתן לי לומר "לחיים" וכך יהיה לי "משקה" מהרבי. עשיתי כעצתם. עליתי לבימה של הרבי, הוא מזג לי והורה לי לומר "לחיים". לאחר מכן הרבי שאל: "אתה נוסע?" עניתי שכן, והרבי שאל: "למה?" אמרתי שעלי לחזור לקיימברידג', אך הרבי הגיב: "אבל תחילת הסמסטר בקיימברידג' היא רק באוקטובר!". לא ידעתי אז, ועד היום אינני יודע, איך הרבי היה מעורה בסדרי הלימוד בקיימברידג' - אבל הוא צדק! הרבי המשיך ואמר לי: "אני חושב שתישאר לראש השנה". "לחיים לחיים", ואני ירדתי בחזרה.

כל החסידים רצו לדעת מה הרבי אמר, ואני סיפרתי להם. לתומי חשבתי שהרבי מזמין אותי מתוך נימוס, ואני צריך פשוט לומר "תודה רבה" ולהמשיך בדרכי. לא ידעתי שאם הרבי אומר להישאר - אתה פשוט נשאר. אז נשארתי, וכך היתה לי הזכות לשמוע את הרבי תוקע בשופר בראש השנה, חוויה שככל הנראה היתה המרשימה ביותר בחיי. ראיתי את החסידים המצטופפים בכל מקום אפשרי ונתלים על כל זיו כדי לתפוס מבט על דמותו של הרבי בעת תקיעת שופר. שמעתי קולות שחיברו בין שמים וארץ. הדי הקולות ההם נחרטו בי לנצח.

לוותר על הכל מבלי להפסיד דבר

תחושת האתגר שהרבי הציב בפניי פעמה בתוכי, אך חיי לא השתנו באופן מייד. חזרתי לאוניברסיטה על מנת להשלים את התואר, ומשעשיתי זאת - בשנת תשכ"ט - נסעתי לארץ ישראל כדי ללמוד בשיבה שבכפר חב"ד. בשנת תש"ל חזרתי לאנגליה. התחלתי ללמד פילוסופיה ולכתוב דוקטורט, אך תחושתי היתה שעדיין לא עשיתי מספיק כדי לעמוד באתגר. פתחתי אפוא בלימודי "סמיכה", קיבלתי תעודה, וחשבתי שבזה נגמר העניין וכעת אני רשאי לשוב למסלול חיי. אלא שאז עשיתי את ה"טעות" השנייה שלי, נסעתי אל הרבי בשנית...

זה היה בתחילת תשל"ח, וידידי החסידים הדריכו אותי בדיוק מה עלי

לעשות: עליך להציג את שאלתך לרבי בכתב ולהוסיף את האפשרויות שביניהן אתה מתלבט. הרבי יבחר מתוכן באפשרות הרצויה. כך עשיתי. כתבתי לרבי שיש לי שלוש אפשרויות להמשך הקריירה: א. להתקדם עד לתואר פרופסור ואולי אף להתמנות לעמית בקולג' שלי, בקיימברידג'. ב. מאחר וכוונתי הראשונית היתה ללמוד כלכלה, אולי עלי להתמקד במקצוע זה. ג. הייתי רוצה להיות עורך-דין.

נכנסתי ל"יחידות" מבלי לדעת מה הרבי עשוי לומר או באיזו משלוש האפשרויות יבחר. הרבי הביט בי, עבר על הרשימה, ולא סימן אף אחת מן האפשרויות. התבלבלתי לרגע, וחשבתי לעצמי: זה בניגוד ל"כללים"! אבל הרבי לא נתן לי הרבה זמן למחשבה, ואמר לי שבאנגליה יש מחסור ברבנים - ולכן מוכרחים להכשיר רבנים! הוא הוסיף ופירט: צריך שיהיה באנגליה קולג' שבו ישירו רבנים. ועוד אמר: אתה בעצמך חייב להיות רב של קהילה, כדי שתלמידיך יבואו וישמעו כיצד אתה נותן דרשות.

אם הרבי אומר לעשות, עושים. התחלתי להכשיר רבנים. לימדתי ב Jew's college ולימים הפכתי לראש הקולג'. בהמשך התמנתי גם לרב קהילתי. וויתרתי על כל שאיפותיי והעמדתי את הנושא היהודי בעדיפות הראשונה, אך לא הפסדתי דבר. הנה, דווקא לאחר שהתחלתי לצעוד בכיוון שהיה מנוגד לכל מה שתכננתי, כל שאיפותיי התגשמו: קיבלתי תואר פרופסור (למעשה, שלושה תארים - אחד מאוקספורד ושניים מאוניברסיטת לונדון), הפכתי לעמית בקיימברידג' והוזמנתי לשאת הרצאות במוסדות הבריטיים הנחשבים ביותר בתחומי הכלכלה והמשפט. מהשתלשלות המאורעות הזו למדתי משהו עמוק מאוד: לפעמים הדרך הטובה ביותר לרדוף אחרי השאיפות שלך היא להפסיק לרדוף אחריהן, ולתת להן לרדוף אחריך.

להציג לעולם יהדות גאה

הפעם השלישית שבה הרבי נגע ישירות בחיי היתה בשנת תש"ן. אנגליה חיפשה רב ראשי חדש. היה ברור שאני אהיה אחד המועמדים, אבל אני עצמי לא הייתי בטוח שאני האדם הנכון לתפקיד או שהתפקיד נכון עבורי. ישבתי עם בני משפחתי, רעייתי אלינה והילדים, וכולנו הסכמנו לכתוב לרבי ולבקש את עצתו.

כתבתי בפירוט את יתרונות התפקיד ואת חסרונותיו, ובסיום המכתב כתבתי את המשפט הבא: אם יציעו לי את התפקיד, האם אקבל אותו?

הרבי הגיב באופן ברור ביותר, אך מבלי להשתמש במילה אחת: הוא סימן להחליף את סדר המילים במשפט, וכך - במקום השאלה: "If I should accept it, they offer me the job, should I accept it?" - נוצרה התשובה: "I should accept it". עלי לקבל על עצמי את התפקיד.

וכך, למעלה מעשר שנים לאחר היום שבו הייתי לרב קהילה, הפכתי לרב הראשי לאנגליה. במסגרת תפקידי זה ניסיתי לעשות כמיטב יכולתי - אינני יודע אם הצלחתי - להקים בתי ספר נוספים, לשפר את החינוך היהודי, לקרב עוד ועוד יהודים, אך מתוך אותה מגמה שראיתי אצל הרבי ושאותה השתדלתי לחקות: לא לרכוש לעצמי תלמידים אלא להכשיר לעם היהודי מנהיגים.

עשיתי עוד דבר אחד, בלתי שגרתי למדי, וברצוני להסביר מדוע עשיתי אותו: במהלך שנות השבעים והשמונים הרבי הרחיב את פעילות חב"ד גם למי שאינם יהודים, ויצא במבצע להפצת "שבע מצוות בני נח". כשהתמניתי לרב ראשי הבנתי שמתוך העמדה שאני נמצא בה אפשר לפעול בנושא, והתחלתי לשרר על כך בתכניות טלוויזיה ורדיו ולכתוב בעיתונות הארצית. ההצלחה היתה יוצאת מן הכלל. ככל שדיברתי על כך - רצו לשמוע יותר, וככל שכתבתי על כך יותר - ביקשו לקרוא יותר.

החוויה הזו העמידה אותי על חכמתו וראייתו הרחוקה של הרבי, שידע לזהות את נכונות העולם לקבל את המסר היהודי, אבל היא גם לימדה אותי דבר נוסף - שיש לו חשיבות רבה ביותר בעיניי: גויים מכבדים יהודים שמכבדים יהדות, וגויים מתביישים ביהודים שמתביישים ביהדותם. הרבי לימד אותנו איך לקיים את הציווי "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך". עלינו לאפשר לכל העולם לדעת שאנחנו לא מתביישים להציג את יהדותנו בגאון.

בשלוש הנקודות המכריעות בחיי, הרבי שימש לי כמורה דרך, ואף שלא תמיד ידעתי זאת בשעת מעשה - במבט לאחור אני רואה כמה חכמות ומיוחדות היו העצות שקיבלתי ממנו. מרבית האנשים המביטים על אחרים, רואים רק את המקצת שביכולתם לראות. כאשר אנשים גדולים מביטים על אחרים הם רואים אותם כפי שהינם באמת. אבל כאשר הגדול שבגדולים מביט על אחרים - והרבי היה גדול מן הסוג הזה - הוא רואה מה הם יכולים להיות, למה הם מסוגלים להפוך. זה היה כוחו המיוחד של הרבי, והשלוחים מהווים עדות לכך שבעזרת הכוח הזה הרבי לא רק שינה את חייהם של אנשים, אלא הפך אותם לאנשים

המשנים בעצמם את חייהם של אחרים. כך, באמצעות השלוחים, הרבי שינה ומשנה את פני העולם.

לחפש כל יהודי - באהבה!

אנו מוכרחים להמשיך ולשנות את העולם. איך נמשיך בשליחותנו? כפי שנאמר בספר הפתגמים "היום-יום" (ח' אייר): "א שליח איז דאך איין זאך מיט דעם משלח" - שליח הרי הוא דבר אחד עם המשלח. אנחנו יודעים שיש כמה וכמה מדרגות של "שליח", אבל המדרגה הגבוהה ביותר היא זו המתוארת במילים הללו: שהשליח הוא דבר אחד עם המשלח ומקושר בו בכל דבר ודבר שהוא עושה. "עס גייט א חסיד, עסט א חסיד, שלאפט א חסיד!" ("היום יום", שם) - כשהוא הולך הוא חסיד, כשהוא אוכל הוא חסיד, כשהוא ישן הוא חסיד. אם אנחנו חיים ונושמים את השליחות של הרבי, הרבי חי בתוכנו.

הרבי העניק לנו עקרונות יסוד, שלדעתי מעניקים עוצמה ותבונה בהתמודדות עם האתגרים הניצבים לפתחנו מבחינה רוחנית:

ראשית, מטרתו העליונה של הרבי - כמו כל רבי - היתה לקרב את הגאולה ולהביא את המשיח. אבל הרבי היה שונה מרביים אחרים, בכך שעשה זאת מתוך תחושת דחיפות קיצונית ולהט יוצא דופן. הוא מעולם לא הסביר מדוע, ואני הרהרתי בכך רבות, ודומני שהסיבה לכך היא שהרבי היה הרבי הראשון שהחל בתפקידו אחרי השואה.

איך אפשר לגאול עולם שהיה עֵד להיטלר ימ"ש? הרבי הגה פתרון יוצא מן הכלל. הוא אמר לעצמו: אם הנאצים חיפשו אחר כל יהודי בשנאה, אנחנו נחפש אחר כל יהודי באהבה! זו היתה התגובה הרדיקלית ביותר שניתנה אי פעם לשואה, ואיני יודע אם אפילו כיום העולם היהודי הפנים אותה. האנטישמיות מרימה את ראשה במקומות רבים בעולם, וברוך ה' - יש מאות ארגונים שנלחמים בה בדרכים מגוונות, אבל אף אחד אינו אומר מה שהרבי אמר במרומז בכל מפעליו: אם אתם רוצים ללחום בשנאת ישראל, תנהגו באהבת ישראל!

בעניין זה, הכל מודים שעדיין מונחת לפתחנו עבודה רבה. כל עוד יש שונאי ישראל בעולם, אנחנו צריכים להיות אוהבי ישראל. הרשו לי לומר שהרבי היה מאמץ אמירה בסגנון של "עס גייט אהבת ישראל, עסט אהבת ישראל, שלאפט אהבת ישראל!" ואם מישהו כבר אוהב יהודים, הרבי קורא לו לאהוב אותם יותר!

הנר האחרון בעולם

שנית, אם אנו רוצים לקרב יהודים, עלינו לעשות זאת בדרך שבה לקח הרבי סטודנט בן עשרים שבא מרחוק והפך אותו למנהיג.

אחד השלוחים סיפר לי סיפור נפלא, שגם ממנו ניתן ללמוד כמה חזק הוא כוח האתגר. אותו שליח הגיע פעם לעיר קטנה באלסקה וחיפש אחר יהודים. הוא חקר ודרש, אך כל מי ששאל אמר לו שאין במקום אפילו יהודי אחד. הוא לא רצה לעזוב מבלי לפעול דבר, ולכן פנה למנהל בית-הספר המקומי וביקש את רשותו לרכוש לפני התלמידים. לאחר שהרשות ניתנה, נכנס השליח לאחת הכיתות ושאל את הילדים אם מישהו מהם פגש פעם יהודי. ילדה קטנה אחת הרימה את ידה והשיבה בחיוב. כששאל אותה השליח מיהו היהודי שפגשה, השיבה: "אמא שלי היהודיה".

השליח חשב לעצמו: "מה אני יכול לומר עכשיו לילדה הקטנה הזו? היא היהודייה היחידה בבית הספר שלה, היהודייה היחידה בכל העיר הקטנה הזו. אני עומד לעזוב את המקום, ואין שום דרך שבה אוכל לשכנע אותה ואת משפחתה לעבור לסביבה יהודית יותר. מה, אם כן, אוכל לומר שיסייע לה להישאר ביהדותה?" אחרי הרהור קצר, הוא ביקש ממנה להדליק נרות עם כניסת השבת, והוסיף: "אינני יודע אם את יודעת שאלסקה היא המקום הכי מערבי בעולם שיש בו יהודים, ולכן זהו המקום האחרון בעולם ששבת נכנסת אליו. כשיהודים מדליקים נרות שבת, הם מביאים אור ושלוש אל העולם. לכן, בכל שבת העולם כולו ממתין לנר שאת תדליקי, מפני שזה הנר האחרון שנדלק ומאיר את העולם".

אי אפשר לשער מה עשו הדברים לאותה ילדה קטנה. השליח בחר בחכמה. הוא יכול היה לשאול אותה: "מה את עושה כאן, באמצע שום מקום בלי שום יהודים?!" אך במקום זאת הוא בחר להסביר לה איזו משימה נפלאה עליה לבצע במקום שבו היא נמצאת. זו הדרך שבה אפשר לשנות חיים. זו הדרך שבה הרבי חולל שינויים בחייהם של אנשים – הוא הראה להם את הגדלות שהם עצמם לא ידעו שטמונה בתוכם, הוא הראה להם מה הם מסוגלים להיות.

להדליק נר מנר

ידועה המחלוקת במסכת שבת לגבי השאלה האם מדליקים מנר לנר. כלומר: האם מותר לקחת נר חנוכה ולהשתמש בו כדי להדליק נר אחר,

או לא. רב אוסר ושמואל מתיר. רב אוסר, כי הדבר מחליש את המצווה. אם לוקחים אש מנר קיים השמן עלול להישפך והשעווה עלולה להימס, וכתוצאה מכך הנר הראשון יהיה חלש יותר. אבל שמואל מתיר, ואינו חושש לכך. בדרך כלל הלכה כרב כאשר שמואל חולק עליו, אך המקרה הזה הוא אחד היוצאים מן הכלל שבהם נפסקת ההלכה כשמואל.

אם נתבונן במחלוקת הזו כמשל לאתגר השליחות וההנהגה, נמצא שהיא רווחת מאוד. יכולים להיות שני יהודים יראי שמים, שניהם שומרי מצוות המקפידים על קלה כחמורה, אבל יש הבדל גדול ביניהם. האחד אומר: עלי לדאוג שלא להחליש את הנר שלי. אם אהיה מעורב עם יהודים לא דתיים, היהדות שלי תיחלש. זו אכן דעתו של רב, שהיה ענק רוחני, אבל שמואל אומר: כשאני לוקח את האור שלי כדי להביא אור ליהודי אחר, האור שלי לא יפחת – אלא רק יגדל. ואדרבה: אם קודם היה אור אחד – כעת יהיו שניים, ויש לקוות שמהשניים הללו יבואו אורות נוספים.

להיות חסיד משמעו לפסוק בהלכה זו כשמואל. לדעת שכאשר אתה יוצא לקרב יהודים שמצבם נחות משלך, לא זו בלבד שהאור שלך לא ייפגע – אלא בסופו של דבר יהיו יותר חסידים. חסיד של הרבי יודע שאם הוא מרומם עוד יהודי, הוא עצמו מתרומם. אם הוא לוקח את אור הנר שלו ומצית את השלהבת בלבו של יהודי אחר, האור שלו אינו נחלש. להפך, הוא מוכפל.

לפני ארבעים ושתיים שנה, אחד מגדולי המנהיגים בכל הזמנים לקח סטודנט לא מוכר, שבא לפגוש בו ממרחק של אלפי קילומטרים, והפך אותו למנהיג. הרבי עשה זאת לאלפים רבים. אנחנו אולי לעולם לא נצליח לעשות זאת בשלמות, אבל נעשה כמיטב יכולתנו ונשתדל להיות כמוהו – ללכת כמוהו, לאכול כמוהו ולישון כמוהו (כלומר, כמעט לא לישון בכלל...).

אם נאזין לנשמות שלנו נשמע איך בשקט, באין אומר ודברים, הרבי מוסיף וקורא לנו גם עכשיו להיות כמו נרות החנוכה – מוסיף והולך – כי מעלין בקודש ואין מורידין. בכל דבר שבקדושה עלינו להוסיף תמיד ולטפס למעלה. הרבי קורא לנו ללא הרף: תחיו אהבת ישראל, תנשמו אהבת ישראל, הדליקו מנר לנר והאירו את העולם. יחד נצית אורות בלבם של יהודים נוספים, ויחד נאיר את העולם.